

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการของความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของเด็กระดับอายุ 4 ปี 5 ปี และ 6 ปี จำนวนทั้งสิ้น 90 คน แบ่งเป็นระดับอายุละ 30 คน โดยกำหนดสมมติฐาน 2 ข้อ คือ

สมมติฐานที่ 1 ความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ กล่าวคือ เด็กอายุ 6 ปี จะมีความเข้าใจดีกว่าเด็กอายุ 5 ปี และ 4 ปี ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่าคะแนนความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ กล่าวคือ เด็กอายุ 6 ปี ได้คะแนนความเข้าใจสูงสุด รองลงมาคือเด็กอายุ 5 ปี และอายุ 4 ปี ได้คะแนนต่ำที่สุด เมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของเด็กทั้งสามระดับอายุ รวมทั้งทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนในแต่ละกลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของเด็กแต่ละระดับอายุ มีความแตกต่างกัน โดยที่เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีความเข้าใจได้ดีกว่า เด็กที่มีอายุต่ำกว่า ตามลำดับ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 1

การที่เด็กที่มีอายุมากกว่ามีความเข้าใจ เกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่านั้น พิอาเจต์ (Piaget 1962) ได้เสนอว่าปัจจัยที่ช่วยให้เด็กที่มีอายุมากกว่ามีพัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า คือการที่เด็กมีความพร้อมทางด้านร่างกาย ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตของสมอง ในการที่จะจัดระเบียบระบบของการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ เข้าสู่โครงสร้างของความคิดความเข้าใจ รวมถึงการที่เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้น ทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุทางกายภาพ และคนซึ่งเป็นวัตถุทางสังคมที่เด็กจะต้องประสมอยู่เกือบตลอดเวลา เด็กจะนำประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ดังกล่าว มาปรับปรุงความคิดความเข้าใจของคนให้ดียิ่งขึ้น เด็กสามารถคิดและหาเหตุผล

ได้ซับซ้อนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นตามระดับอายุของเด็ก ซึ่งแสดงว่าเด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีการพัฒนาสติปัญญา และความคิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กแต่ละระดับอายุมีคำตอบอยู่ 2 แบบคือ การตอบคิดแบบ Realism ซึ่งเป็นการตอบคิดตามอารมณ์ที่แท้จริงเมื่อผู้ทดลองถามเกี่ยวกับอารมณ์ที่ควรปรากฏทางใบหน้า และการตอบคิดแบบ Phenomenism ซึ่งเป็นการตอบคิดตามอารมณ์ที่ควรปรากฏทางใบหน้า เมื่อผู้ทดลองถามเกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริง คำตอบทั้ง 2 แบบนี้ ไม่ใช่การตอบคิดแบบเดาสุ่ม เนื่องจากเด็กสามารถเลือกภาพและให้เหตุผลได้สอดคล้องกัน โดยที่เด็กจะให้เหตุผลจากเนื้อเรื่องที่ได้รับฟัง นั่นคือเด็กมีความเข้าใจในเนื้อเรื่อง แต่เด็กไม่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะเด็กให้ความสนใจกับการตอบคำถามใดคำถามหนึ่งมากกว่ากัน ทำให้เด็กละเลยหรือไม่สนใจต่ออีกคำถามหนึ่ง เด็กคิดหาเหตุผลในการตอบคำถามที่ตนสนใจเพียงอย่างเดียว โดยจะนำมาตอบในคำถามทั้งที่เกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า การคิดในลักษณะนี้เป็นการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) และจะลดลงเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น (Piaget 1962)

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของแฮริสและคณะ ที่พบว่าเด็กในแต่ละระดับอายุมีการตอบคิดทั้งสองแบบ โดยที่เด็กอายุ 4 ปี จะตอบคิดมากกว่าเด็กที่มีอายุ 6 ปี (Harris, Donnelly, Guz and Pitt-Watson 1986) และตรงกับการวิจัยของลิเบน และเบลคเนป (Liben and Belknap 1981) ซึ่งพบว่าเด็กจะมีการตอบคิด 2 แบบดังกล่าว และแม้ว่าจะทำการทดลองเปรียบเทียบเด็กที่อยู่ในวัฒนธรรมแตกต่างกันคือเด็กอเมริกันกับเด็กชาวจีน (Flavell, Zhang, Zhou, Qi and Green 1983) หรือการทดลองในระยะต่อมา ก็ปรากฏว่าเด็กมีการตอบคิดทั้ง 2 แบบนี้อยู่ (Flavell and Taylor 1984; Flavell and Green 1985; ปริญญชรุ่ง เรื่องสรการ 2532) แสดงว่าการตอบคิดทั้ง 2 แบบดังกล่าวนี้เป็นปรากฏการณ์ในการตอบคำถามของเด็กอีกรูปหนึ่ง ซึ่งจะปรากฏทั้งในงานที่ให้เด็กตัดสินวัตถุระหว่างสิ่งที่เป็นจริง และสิ่งที่ปรากฏต่อสายตา หรือในงานที่ให้เด็กตัดสินความคิด ความรู้สึกของบุคคลอื่น ตลอดจนการแสดงออกทางใบหน้าที่แตกต่างกัน ความคิด ความรู้สึกที่แท้จริงของบุคคลนั้น โดยที่ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าเด็กมีแนวโน้มของการตอบคิดตามอารมณ์ที่แท้จริงมากกว่าการตอบคิดตามอารมณ์ที่ควรปรากฏทางใบหน้า และจากการวิจัยครั้งนี้

เด็กอายุ 4-6 ปี มีการตอบผิดโดยยึดอารมณ์ที่แท้จริง เป็นหลักมากกว่าการตอบผิดโดยยึดอารมณ์ที่ควรปรากฏทางใบหน้า เป็นหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังปรากฏในตารางที่ 5 งานวิจัยต่าง ๆ ยังไม่สามารถยืนยันแน่นอนได้ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ผลการศึกษาความสามารถในการแยกความแตกต่างของวัตถุระหว่างสิ่งที่เป็นจริง และสิ่งที่ปรากฏยังไม่สามารถยืนยันแน่นอนได้ว่า ทำไมเด็กจึงยึดสิ่งที่เป็นจริงเป็นหลักมากกว่ายึดสิ่งที่ปรากฏเป็นหลัก (ปริญญช รุ่งเรืองสรการ 2532) แต่จากการทดลองครั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้วิจัยกำหนดให้เด็กได้รับฟัง เนื้อเรื่องที่สถานการณ์ทำให้ตัวละครมีอารมณ์ที่แท้จริงก่อนทุกครั้ง ต่อจากนั้นจึง เป็นสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่ตัวละครจำเป็นต้องไม่แสดงอารมณ์ของคนออกมา หรืออาจกล่าวได้ว่า เด็กจะได้รับฟัง เนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่แท้จริงก่อนอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า ทุกครั้ง รวมทั้งการตั้งคำถามก็จะเป็นไปตามลำดับ เช่นเดียวกับการฟังเนื้อเรื่อง ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่า เด็กส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจและจดจำ เฉพาะอารมณ์ที่แท้จริงนั้นไว้ในความคิด และจะนำมาตอบคำถามโดยไม่สนใจว่าผู้วิจัยจะกำหนดให้ตอบ เช่นใด ทำให้เด็กตอบตามอารมณ์ที่แท้จริงของตัวละครมากกว่าจะตอบตามอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าในทั้ง 2 คำถาม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กมีการตอบผิดดังกล่าวอยู่บ้าง แต่โดยส่วนรวมแล้วเด็กสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ซึ่งแสดงถึงการที่เด็กมีความเข้าใจสภาวะภายใน (mental states) และการแสดงออกภายนอก (overt performance) ของบุคคล โดยที่การแสดงออกภายนอกจะไม่ตรงกับสภาวะภายในที่แท้จริงของบุคคลนั้น ซึ่งในที่นี้คืออารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า โดยที่เด็กจะมีความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ

ในการ เข้าใจความแตกต่างของสภาวะภายใน (mental states) และการแสดงออกภายนอก (overt performance) พัฒนาตั้งแต่เด็กอายุประมาณ $2\frac{1}{2}$ -3 ปี โดยที่เด็กสามารถใช้คำพูดว่า เสียใจ รู้ว่า จำได้ และ เคา ความสามารถนี้จะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในเด็กอายุ 4 ปี ตัวอย่างเช่น เด็กจะใช้คำพูดว่า "ฉันคิดว่าไม่มีถุงเท้าสักคู่ แต่เมื่อฉันมองหาฉันพบว่า มีรองเท้าอยู่" (Johnson and Wellman 1979; Johnson and Wellman 1980; Miscione and Greenberg 1978) การวิจัยครั้งนี้ก็ปรากฏในทำนองเดียวกัน กล่าวคือเด็กอายุ 4 ปี แสดงความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างสภาวะภายใน คืออารมณ์ที่แท้จริง และการแสดงออกภายนอก คืออารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า ดังจะเห็นได้จากการที่เด็กสามารถเลือกภาพ และให้เหตุผลเกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า แม้ว่าจะน้อยกว่าเด็กอายุ 5 ปี และ 6 ปีก็ตาม

ความสามารถในการคิดและการอนุมานสภาวะภายในของบุคคล เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความสามารถในการ เข้าใจความแตกต่างของอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่แสดงออกทางใบหน้าของเด็กแตกต่างกัน กล่าวคือเด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีความสามารถในการคิดและการอนุมานได้ดีกว่าเด็กเล็ก เนื่องจากในการคิดของเด็กเล็กจะยึดตนเองเป็นหลัก (self-reference) โดยจะตัดสินว่าคนอื่นคิด ต้องการ เชื่อ หรือรู้สึก เช่นเดียวกับคนในสถานการณ์หนึ่ง และจะแสดงออกดังที่คนแสดงออกในสถานการณ์นั้น (Flavell 1968; Bronfenbrenner 1958 cited by Flavell 1985) เด็กเล็กกว่าจะมีแนวโน้มในการอนุมานสภาวะภายในของบุคคลตามการแสดงออกให้ปรากฏ (Harris and Olthof 1982) และจะตัดสินบุคคลจากการสังเกตลักษณะภายนอก (Livesley and Bromley 1973) แต่เด็กที่มีอายุมากกว่าจะค่อย ๆ ละการคิด และการอนุมานโดยยึดตนเองเป็นหลัก เด็กจะใช้พิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดสภาวะภายในอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจะยังไม่คำนึงตัดสินทันที นอกจากนี้เด็กยังสามารถหาเหตุผลที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น เพื่อนำมาประกอบการตัดสินเกี่ยวกับสภาวะภายใน และการแสดงออกภายนอก ซึ่งในที่นี้คืออารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กอายุ 5 ปี และ 6 ปี สามารถให้เหตุผลที่ซับซ้อนซึ่งแสดงถึงความสามารถในการคิดและอนุมานของเด็กวัยนี้ได้ ตัวอย่างเช่น เด็กให้เหตุผลว่า "หนูคิดว่าเขาไม่อยากให้ยายรู้เดี๋ยวยายจะเสียใจ" "ฉันคิดว่าเดี๋ยวแม่จะตีเขา" "หนึ่งรู้ว่าถ้าแม่รู้เข้า แม่ก็จะไม่ยอมให้หนึ่งเล่นค้อ" เป็นต้น โดยที่ เซลแมน (Selman 1976 cited by Flavell 1985) เสนอไว้ว่าความสามารถ เช่นนี้เป็นการคิดแบบลูกโซ่แบบต่อเนื่อง (recursive thinking) ซึ่งจะปรากฏในเด็กอายุ 8-10 ปีขึ้นไป แต่การวิจัยนี้พบความสามารถดังกล่าว ซึ่งตรงกับที่ แฮริส และคณะ (Harris et al., 1986) ที่ศึกษาพบว่าเด็กอายุ 6 ปี บางคนแสดงความสามารถในการคิดแบบลูกโซ่ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะยังไม่ปรากฏข้อมูลเพียงพอสำหรับการสรุปว่า เด็กอายุ 5 ปี และ 6 ปี มีความสามารถในการคิดแบบลูกโซ่ต่อเนื่องนี้จริงหรือไม่หรืออาจจะ เป็น เพราะ เด็กต้องการใช้ภาษาให้สะดวก และพยายามให้เป็นรูปแบบของประโยคมากกว่าจะ เข้าใจความสามารถในการคิดอย่างแท้จริง แต่จากการให้ เหตุผลของ เด็กจะ เห็นได้ว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าจะแสดงความสามารถในการคิด และอนุมานได้ดีกว่า ดังนั้นเด็กจะมีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าได้ดีกว่า เด็กที่มีอายุน้อยกว่า

สมมติฐานที่ 2 ความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริง และอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของเด็กระดับอายุ 4-6 ปี ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก และเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ

จากสมมติฐานที่ 2 ผู้วิจัยได้ทบทวนการศึกษาของแฮริส และคณะ ที่พบว่าเด็กระดับอายุ 4 ปี มีความเข้าใจ เนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบดีกว่า เนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก ขณะที่เด็กระดับอายุ 6 ปี มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภทไม่แตกต่างกัน (Harris, Donnelly, Guz and Pitt-Watson 1986) อย่างไรก็ตาม เราจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัดว่าเด็กระดับอายุ 4-6 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า แตกต่างกันหรือไม่ในระหว่างเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภท ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกัน การเรียนรู้กฎเกณฑ์และค่านิยมบางอย่างของสังคมอาจจะแตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้มีความคิดความเข้าใจทางอารมณ์หรือประสบการณ์ทางอารมณ์แตกต่างกันไปด้วย กลุ่มตัวอย่างที่แฮริสและคณะทำการศึกษาเป็นเด็กที่อยู่ในสังคมอเมริกัน ซึ่งมีค่านิยมในการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมอย่างเปิดเผย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเป็นเด็กที่อยู่ในสังคมไทย ซึ่งมีค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ เด็กไทยจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เคารพ เชื่อฟังผู้อาวุโสกว่า ไม่สนับสนุนให้มีการแสดงออกในลักษณะของการโต้แย้งหรือการทะเลาะวิวาท เด็กจะต้องรู้จักเกรงใจผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น และต้องรู้จักบังคับตนเองให้แสดงออกอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนกับบุคคลอื่น โดยค่านิยมว่าการแสดงออกของตนจะกระทบกระเทือนความรู้สึกของบุคคลอื่นหรือไม่ ด้วยเหตุนี้เด็กจึงจำเป็นต้องบิคบัง ความคิดความรู้สึกที่แท้จริงของตนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีดังกล่าว ดังนั้นอารมณ์ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ทางบวกหรืออารมณ์ทางลบ เด็กไทยจะได้รับการอบรมไม่ให้เห็นพฤติกรรมอย่างเปิดเผยเหมือนเด็กอเมริกัน (กฤษฎา อารยะศิริ 2523) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าเด็กไทยระดับอายุ 4-6 ปี ที่ผู้วิจัยทำศึกษานี้จะอาศัยประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดู มาช่วยในการทำความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า โดยที่ความเข้าใจนี้จะไม่แตกต่างกันในระหว่างเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก และเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของเด็กๆ 4-6 ปี ในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก และเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ มาทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ชนิดวัดซ้ำ (t-dependent) โดยแบ่งการทดสอบเป็น 2 ประเภทคือ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความเข้าใจในเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภทของเด็กๆ 4-6 ปี โดยส่วนรวม และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความเข้าใจในเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภทของเด็กแต่ละระดับอายุ ปรากฏผลว่าในการทดสอบครั้งแรกนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่สนับสนุนสมมติฐาน เนื่องจากเด็กอายุ 4-6 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภท ดังเสนอผลไว้ในตารางที่ 6 โดยที่เด็กอายุ 4-6 ปี มีความเข้าใจเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบดีกว่าเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการทดสอบครั้งที่สอง พบว่าความแตกต่างระหว่างเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวจะปรากฏในเด็กอายุ 4 ปี และ 5 ปี แต่ไม่พบความแตกต่างดังกล่าวในเด็กอายุ 6 ปี ดังเสนอผลไว้ในตารางที่ 8, 9 และ 10 ตามลำดับ แสดงว่าเด็กอายุ 4 ปี และ 5 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าแตกต่างกันระหว่างเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก และเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ โดยที่เด็กจะเข้าใจเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบได้ดีกว่าเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก ในขณะที่เด็กอายุ 6 ปี มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภทได้ดีเท่าเทียมกัน ผลจากการทดสอบครั้งที่สองนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แฮริส และคณะ (Harris, Donelly, Guz and Pitt-Watson 1986)

การที่เด็กอายุ 4-6 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า ใบหน้าในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบได้ดีกว่าเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวกนั้น แสดงถึงความสามารถของเด็กในการเข้าใจการปิดบังอารมณ์ที่แท้จริงทางลบของบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กสามารถเข้าใจความคิดความรู้สึกของบุคคลอื่นได้แล้ว แต่ยังเป็นความสามารถในระดับแรกเริ่มซึ่งยังจำกัดอยู่ กล่าวคือเด็กยังคงยึดความคิดความเข้าใจของตนเองเป็นหลักในการทำ ความเข้าใจ ความคิดความรู้สึกของบุคคลอื่น (Flavell 1968; Bronfenbrenner 1958 cited by Flavell 1985) และจะประเมินความคิดความรู้สึกของบุคคลนั้นตามความคิดความรู้สึกของตนเอง

โดยเชื่อว่าสิ่งที่ตนคิดหรือรู้สึกนั้นบุคคลอื่นจะต้องคิดหรือรู้สึก เช่นเดียวกับคน (Selman and Bryne 1976 cited by Flavell 1985) ดังนั้นการที่เด็กระดับอายุ 4-6 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบดีกว่า เนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวกนั้นสามารถอธิบายได้ว่า เด็กคิดและประเมินความคิดความรู้สึกของตัวเองละคร โดยยึดความคิดความรู้สึกของตนเองเป็นหลัก โดยคิดว่าหากตนอยู่ในสถานการณ์นั้นจะรู้สึกอย่างไร และในการที่เด็กจะประเมินว่าตัวละครควรแสดงอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าอย่างไรนั้น เด็กจะอาศัยประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงโต้ตอบ ระหว่างคนกับบุคคลอื่น หรือระหว่างบุคคลอื่นกับบุคคลอื่น รวมทั้งจากการที่เด็กเคยได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีการแสดงกิริยามารยาทเรียบร้อย มีการยับยั้งซึ่งใจก่อนที่จะแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ออกมาโดยคำนึงถึงความรู้สึกของบุคคลอื่น ดังนั้นเมื่อกำหนดให้เด็กตอบคำถามเกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของตัวละคร เด็กจึงอาศัยความคิดความรู้สึกของตนเองตามประสบการณ์ที่มีอยู่มาตัดสินความคิดความรู้สึกของตัวละคร ทั้งนี้เด็กส่วนใหญ่จะคำนึงถึงการปิดบังอารมณ์ที่แท้จริงทางลบมากกว่า ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เด็กคิดถึงประสบการณ์ที่ตนเคยได้รับการแสดงอารมณ์ออกมา โดยที่อารมณ์ทางลบจะไม่เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย เพราะถือว่าเป็นกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เช่นการกระต๊อเท้า ขว้างปาสิ่งของ ร้องไห้ส่งเสียงดัง เป็นต้น การแสดงอารมณ์ทางลบเช่นนี้ เด็กจะเข้าใจว่าตนอาจถูกทำโทษหรือถูกว่ากล่าว ดังนั้นเด็กจึงพยายามปิดบังเพื่อให้บุคคลยอมรับว่าตนเป็นคนมีกิริยามารยาทดี ประกอบกับการที่เด็กได้เห็นบุคคลอื่นได้รับการลงโทษเมื่อแสดงอารมณ์อารมณ์ทางลบออกมามากกว่า เมื่อแสดงอารมณ์ทางบวกออกมา ประสบการณ์เหล่านี้เด็กจะรับรู้และจดจำไว้โดยอาศัยกระบวนการทางสมอง ซึ่งจะมีการจัดระบบความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับคน และการกระทำต่าง ๆ ของคน และเมื่อเด็กต้องเผชิญปัญหาหรือตอบคำถามตามสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่เด็กเคยประสบ เด็กจึงอาศัยความคิดความรู้สึกของตนเองตามประสบการณ์ที่เคยได้รับดังกล่าวมาตัดสินความคิดความรู้สึกของตัวเองละคร โดยให้ความสำคัญต่อการปิดบังอารมณ์ที่แท้จริงทางลบมากกว่า ด้วยเหตุนี้เด็กจึงมีคะแนนความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบสูงกว่า เนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่ได้จากการทดสอบความแตกต่างครั้งที่ 2 ปรากฏว่าความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้ามีความแตกต่างระหว่างเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก และเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ เฉพาะในเด็กระดับอายุ 4 ปี และ 5 ปี เท่านั้น แต่ไม่พบความแตกต่างดังกล่าวในเด็กระดับอายุ 6 ปี แสดงว่าเด็กระดับอายุ 4 ปี และ 5 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าในเนื้อเรื่องทั้ง 2 ประเภท แตกต่างจากความเข้าใจของเด็กระดับอายุ 6 ปี กล่าวคือเด็กระดับอายุ 4 ปี และ 5 ปี มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบดีกว่าเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก ขณะที่เด็กระดับอายุ 6 ปี มีความเข้าใจเนื้อเรื่องดังกล่าวได้ดีเท่าเทียมกัน ผลการวิจัยครั้งนี้อาจจะอภิปรายได้ว่าเนื่องจากเด็กแต่ละระดับอายุมีความสามารถในการคิดแตกต่างกัน ความสามารถในการคิดนี้จะมีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้เด็กเข้าใจความคิดความรู้สึกของบุคคลอื่น และแม้ว่าเด็กในระดับอายุ 4-6 ปี โดยส่วนรวมแล้วจะแสดงความสามารถในการเข้าใจความคิดความรู้สึกของบุคคลอื่น แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละระดับอายุพบว่าเด็กมีความสามารถในการคิดต่างกัน กล่าวคือเด็กระดับอายุ 4 ปี และ 5 ปี มีความสามารถในการคิดที่ยังจำกัดอยู่ เด็กจะทำความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยยึดความคิดความเข้าใจของคนเป็นหลัก (Flavell 1968; Bronfenbrenner 1958 cited by Flavell 1985) ขณะที่เด็กระดับอายุ 6 ปีจะค่อย ๆ ละความคิดที่จำกัดอยู่เฉพาะการยึดความคิดความเข้าใจของคนเป็นหลัก และจะเริ่มคิดถึงความเป็นเหตุเป็นผล ตลอดจนคิดถึงความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เด็กจะเริ่มเข้าใจได้ว่าในบางครั้งบุคคลอื่นก็ไม่จำเป็นต้องคิดหรือรู้สึกเช่นเดียวกับตน (Selman and Bryne 1976 cited by Flavell 1985) และในการตัดสินใจของตัวละครก็เช่นเดียวกัน เด็กระดับอายุนี้จะไม่ยึดความคิดความรู้สึกของตนเองเป็นหลักเท่านั้น แต่จะพยายามศึกษาเหตุผลของความเป็นไปได้ที่ตัวละครควรจะแสดงอารมณ์เช่นใดออกมา โดยคำนึงถึงผลที่จะได้รับมากกว่าให้ความสำคัญต่อการแสดงอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เด็กจะใช้ความคิดเพื่อหาเหตุผลก่อนการตัดสินใจอารมณ์ที่ตัวละครจะแสดงออกทางใบหน้าในแต่ละครั้ง ซึ่งเด็กจะให้ความสำคัญต่อการปิดบังอารมณ์ที่แท้จริง ทั้งอารมณ์ทางบวกและอารมณ์ทางลบ ทั้งนี้นอกจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวแล้ว เด็กในวัยนี้ยังได้รับการคาดหวังในการแสดงออกให้เหมาะสมโดยผ่านการอบรมสั่งสอนจากครู ซึ่งเป็นบุคคลากรที่จะอบรมให้เด็กได้เรียนรู้กฎเกณฑ์และค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมมากยิ่งขึ้น เด็กจะได้รับการคาดหวังให้เป็นคนดี มีความเอื้อเฟื้อ

ต่อเพื่อนหรือบุคคลอื่น มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีความเคารพ เชื่อฟังครูและระเบียบวินัยของโรงเรียน เป็นต้น ประสบการณ์ที่เด็กได้รับทั้งที่มาจากครอบครัวในบ้านและในโรงเรียนจะเป็นข้อมูลซึ่งจะถูกเก็บรักษาไว้ในโครงสร้างของความคิดความเข้าใจ และจะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์คล้ายคลึงกันหรือในสถานการณ์ใหม่ ด้วยเหตุนี้เมื่อกำหนดให้เด็กกระตบอายุ 6 ปี ตอบคำถามเกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของตัวละคร เด็กจึงนำประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ดังกล่าวมาตัดสินว่าตัวละครควรมีการปิดบังอารมณ์ที่แท้จริง เพื่อทำให้บุคคลอื่นพึงพอใจและเชื่อว่าคนเป็นคนดี และการปิดบังอารมณ์ที่แท้จริงนั้นสามารถทำได้ทั้งอารมณ์ทางบวกและอารมณ์ทางลบ ความสามารถนี้จะปรากฏเด่นชัดในการตอบคำถาม โดยที่เด็กสามารถตอบคำถามในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวกได้ดีเท่าเทียมกับเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งที่ 2 นี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ แฮริส และคณะ (Harris, Donnelly, Guz and Pitt-Watson 1986) ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 4 ปี 6 ปี และ 10 ปีตามลำดับ ผลปรากฏว่าเด็กกระตบอายุ 4 ปี มีความเข้าใจอารมณ์ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบได้ดีกว่าเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวก โดยที่เด็กจะให้เหตุผลเกี่ยวกับการปิดบังอารมณ์ทางลบของตัวละครได้เด่นชัด แต่ไม่สามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับการปิดบังอารมณ์ทางบวกของตัวละครได้ ในขณะที่เด็กอายุ 6 ปี สามารถให้เหตุผลการปิดบังอารมณ์ได้ดีเท่าเทียมการปิดบังอารมณ์ทางลบ และความเหมาะสมหรือความถูกต้องของการให้เหตุผลจะเพิ่มมากขึ้นในเด็กอายุ 10 ปี นอกจากนี้แฮริส และคณะ ยังได้เสนอว่าเด็กมีการตอบผิดเป็น 2 ประเภท คือ การตอบผิดโดยยึดอารมณ์ที่แท้จริงเป็นหลัก (Realism) ในคำถามเกี่ยวกับอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้า และการตอบผิดโดยยึดอารมณ์ที่ควรปรากฏทางใบหน้า (Phenomenism) ในคำถามเกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริง การวิจัยครั้งนี้ก็ปรากฏผลในทำนองเดียวกัน และเมื่อผู้วิจัยนำความถี่ของการตอบผิดทั้ง 2 ประเภทมาทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ด้วยการทดสอบค่าไคสแควร์ตั้งปรากฏในตารางที่ 14 และ 16 พบว่าในเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางบวกและเนื้อเรื่องที่กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางลบ เด็กกระตบอายุ 4 ปี และ 5 ปี มีแนวโน้มของการตอบผิดโดยยึดอารมณ์ที่แท้จริงเป็นหลัก มากกว่าการตอบผิดโดยยึดอารมณ์ที่ควรปรากฏทางใบหน้า ในขณะที่ไม่พบว่าเด็กกระตบอายุ 6 ปี มีการตอบผิดทั้ง 2 ประเภทมากขึ้นกว่ากัน ผลการทดสอบดังกล่าวจึงเท่ากับเป็นการสนับสนุนเหตุผลที่ทำให้เด็กเล็กมีความสามารถในการคิดค้อยกว่าเด็กที่มีอายุมากกว่า กล่าวคือเด็กเล็กยังยึด

ความคิดเกี่ยวกับอารมณ์ที่แท้จริงของตัวละคร และจะทำความเข้าใจ เฉพาะอารมณ์ที่แท้จริง เท่านั้น โดยไม่สนใจว่าผู้วิจัยต้องการให้ตอบคำถาม เกี่ยวกับอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าของตัวละคร ด้วย เหตุนี้จึงทำให้ เด็กเล็กมีการตอบผิดมากกว่า เด็กที่มีอายุมากกว่า ซึ่งทำให้มีคะแนนความ เข้าใจอารมณ์ ที่แท้จริงและอารมณ์ที่ปรากฏทางใบหน้าที่ต่ำกว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย